

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี

อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

Guideline for Developing Community Enterprise: Ban Non Rang Rice Seed Production Center,
Sawathee Sub-district, Mueang Khon Kaen District, Khon Kaen Provinceกฤตญกร อยู่โสนะ (Payasa Boonrueang)¹ จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibtong)²เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ Chalernsak Toomhirun³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่ม (2) การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน และ (4) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ประชากรที่ศึกษา คือ วิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ที่เป็นสมาชิกรวมกัน จำนวน 156 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์ยามาเน่ ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 113 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดลำดับ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา วิเคราะห์และสังเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้วยวิธีการจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 64.00 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 41.23 ปี การศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 สมาชิกในครอบครัว เฉลี่ยอยู่ที่ 3 คน อาชีพทำการเกษตร ระยะเวลาเป็นสมาชิก เฉลี่ยอยู่ที่ 5.81 ปี แรงงานในการผลิตเป็นแรงงานตนเอง รายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 50,000 บาท มีพื้นที่ถือครองที่ดินเฉลี่ยอยู่ที่ 15.82 ไร่ เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อสร้างมูลค่าของสินค้า 2) การดำเนินงานของกลุ่ม พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ ด้านลักษณะผู้นำกลุ่ม รองลงมา ด้านผลการดำเนินงานของกลุ่ม ด้านการผลิต ด้านการมีส่วนร่วม และด้านความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในหลักการหรือแนวทางการบริหารของกลุ่ม และระดับปานกลาง ด้านการจัดการเรียนรู้และความสามารถของกลุ่ม 3) ปัญหาในการดำเนินการ พบว่า สภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ด้านการเงิน รองลงมาด้านการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร 4) ด้านโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงิน ด้านการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และด้านการจัดการเรียนรู้และความสามารถของกลุ่ม

คำสำคัญ แนวทางการพัฒนา วิสาหกิจชุมชน ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดขอนแก่น

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช kryyakorn_yoosona@yahoo.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประธานชุดวิชาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were (1) to study social economic of group members, (2) operations of community enterprise groups, (3) operations' problem of community enterprise groups, and (4) guideline for developing community enterprises: Ban Non Rang Community Rice Seed Production Center, Sawathee District, Mueang Khon Kaen District, Khon Kaen Province. The population were 156 members of the community enterprise group: Ban Non Rang Community Rice Seed Production Center, Sawathee District, Mueang Khon Kaen District, Khon Kaen Province. The sample size was determined by using Taro Yamane's formula at 0.05 to obtain a sample of 113 members by using simple random sampling. Descriptive statistics: frequency; percentage; mean; standard deviation; ranking, and content analysis to analyze and synthesize the guideline to develop community enterprise group through focus group discussion. The results of the research were found that 64 percent of group members were female, aged Average 41.23 years old, Prathomsuksa 6, three of four of family members were farmers, has been a group member for six to ten years, production labors were self-labors, average income was 50,000 baht per year, holding area 15.82 rai (rai = 16m²), the reason to be a member of community enterprises was to increase the value of products. 2) most of members opinion was agreed at a high level in five aspects: group leader characteristics, followed with a group performance, production, cooperation, and knowledge and understanding of members in principles or guideline to manage group, respectively and medium level in learning management and group competence. 3) the problem condition was at a high level in all aspect including finance, followed with government support, production, marketing, and the structure of organization management, respectively. 4) guideline for developing community enterprises: the structure of organization management, production, marketing, finance, government support, and learning management and group competence.

Keywords: Guideline for developing, Community enterprise, Rice Seed Production Center, Khon Kaen Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวมากถึงปีละ 70 ล้านไร่ มีจำนวนเกษตรกรกว่า 4.3 ล้านครัวเรือน รัฐบาลมุ่งหวังว่าให้สินค้าเกษตร โดยเฉพาะข้าว เป็นสินค้าที่มีศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลก ทั้งนี้จะมีผลผลิตที่ดีได้นั้นต้องมาจากเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดี รัฐบาลจึงให้ความสำคัญต่อบทบาทศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดี กรมการข้าว จึงเร่งรวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพให้เพียงพอ เพื่อส่งมอบให้ชาวนาที่ประสบภัยธรรมชาติ และต้องการเมล็ดพันธุ์เพื่อให้เกษตรกรมีเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีใช้ โดยจากเดิมตั้งเป้าผลิตเมล็ดพันธุ์ 85,000 ตันต่อปีนั้น จะต้องเพิ่มเป็น 200,000 ตันต่อปี สำหรับสถานการณ์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวฤดูนาปี 2563/2564 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 12 ศูนย์ มีเป้าหมายพื้นที่ปลูก 115,580 ไร่ โดยปลูกแล้ว 94,684 ไร่ ยังไม่ได้ปลูก 20,903 ไร่ ทำให้การรวบรวมเมล็ดพันธุ์ข้าวยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ (กรมการข้าว, 2563)

เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผลผลิตข้าวของเกษตรกรมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น ข้าวที่มีคุณภาพดียังมีราคาสูงอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยให้เกษตรกรชาวนาไทยมีรายได้เพิ่มมากยิ่งขึ้นจากการจำหน่ายข้าวเนื่องจากข้าวเป็นสินค้าที่มีราคาผันผวนไปกับราคาของตลาดโลก กรมส่งเสริมการเกษตรได้เล็งเห็นถึงความสำคัญนี้จึงได้ตั้ง “ศูนย์ข้าวชุมชน” ขึ้นเพื่อมีหน้าที่ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดีให้แก่เกษตรกร ศูนย์ข้าวชุมชนนอกจากจะมีหน้าที่กระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดีสู่เกษตรกรแล้ว ยังมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและแนะนำวิธีต่างๆ ที่ใช้ในการเพาะปลูกและเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้แก่เกษตรกร

วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีในชุมชน เป็นศูนย์กลางการพัฒนาข้าวในชุมชน และพัฒนาชาวนาให้มีความรู้ด้านการผลิตข้าวอย่างมีประสิทธิภาพ (จุลฉนิ โปทรัพย์เจริญลาภ, 2555, เว็บไซต์) สอดคล้องกับสำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2560 : 4) กล่าวว่า การพัฒนาประเทศไทยได้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 นั้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ภายใต้วิสัยทัศน์ว่า ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ดังนั้นการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ต้องมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับการจัดการทรัพยากร การสืบทอดภูมิปัญญา เพื่อนำมาถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนากระบวนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ให้ชุมชนมีความมั่นคงและยั่งยืนทางเศรษฐกิจ และพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

การจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนสวละถึ โดยการสนับสนุนของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อสร้างความเข้มแข็งในด้านการประกอบอาชีพของชุมชน โดยจัดตั้งครั้งแรกเมื่อปี 2543 เป็น 1 ใน 5 กลุ่มในจังหวัดขอนแก่นที่ตั้งเป็นศูนย์ข้าวชุมชน ใช้ชื่อจดทะเบียน “วิสาหกิจชุมชนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านโนนรัง ตำบลสวละถึ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น” ซึ่งมีปัญหาในทางเดียวกันกับสหสาขา พลนึล และ พยอม วงศ์สารศรี (2554) สรุปได้ว่าปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือปัญหาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนที่ไม่ประสบความสำเร็จมาจากการที่ไม่มีกระบวนการค้นหาความรู้ และภูมิปัญญา ที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น (เสรี พงศ์พิศ, 2552) ผลผลิตภัณฑ์คล้ายกัน จึงเป็นผลให้ผลิตภัณฑ์จำหน่ายไม่ได้ ในขณะที่หน่วยงานเข้าไปส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่มอย่างแท้จริง หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทำงานแบบแยกส่วน มีมุมมองและความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนไม่ตรงกัน ขาดกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ชัดเจน การปฏิบัติเป็นไปตามงบประมาณที่ได้รับ ไม่มีการประเมินติดตามผลและการเรียนรู้ปัญหาาร่วมกันจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่มีข้อมูลที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชน คิดเองโดยปราศจากข้อเท็จจริง ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนโดยเน้นการสร้างผลงานให้กับตนเองไม่จริงจัง ไม่ต่อเนื่อง และขาดการเชื่อมโยงทั้งระบบ โดยปัญหาอุปสรรค

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาจากการที่ไม่มีกระบวนการค้นหาความรู้ และภูมิปัญญา ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หน่วยงานที่ส่งเสริมไม่ตรงกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง กิจกรรมการส่งเสริมจากภาครัฐขาดการเชื่อมโยงทั้งระบบ และการไม่มีผู้รับการถ่ายทอดความรู้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้นการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และสามารถพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ที่มีการรวมหุ้นในปัจจุบันมีจำนวน 156 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

Tora Yamane ระดับความคลาดเคลื่อน .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 113 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 12 คน ในการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตรวจสอบความเที่ยงของเนื้อหา (Reliability) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ไปทดสอบกับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา 30 คน นำมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อคำนวณค่า Reliability Coefficients โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป คำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) มีค่าเท่ากับ 0.932 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าเท่ากับ 0.919 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติวิเคราะห์พรรณนา ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยและการจัดอันดับ โดยกำหนดเกณฑ์ตามค่าคะแนนน้ำหนัเฉลี่ย 1.00 – 1.80 ระดับน้อยมาก, 1.81 – 2.60 ระดับน้อย, 2.61 – 3.40 ระดับปานกลาง, 3.41 – 4.20 ระดับมาก และ 4.21 – 5.00 ระดับมากที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

สภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิก พบว่า ร้อยละ 64.00 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 41.23 ปี นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3 คน การเป็นสมาชิกสถาบันการเกษตร นอกจากกลุ่มวิสาหกิจ คือ กลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ประกอบอาชีพทำการเกษตร ที่พักอาศัยอยู่ในตำบลสาละวิน ตำแหน่งในกลุ่มวิสาหกิจ คือ ตำแหน่งสมาชิกกลุ่ม มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกในกลุ่มเฉลี่ย 5.81 ปี บทบาทในความรับผิดชอบหลักในการดำเนินงานวิสาหกิจ คือ การจัดการและดูแลเฉพาะด้าน การจัดสรรเวลาในการบริหารจัดการกลุ่ม แบบบางเวลา การเข้าร่วมประชุม อบรม มีการเข้าร่วมประชุม อบรม 3-5 ครั้ง/ปี แหล่งที่ได้รับข้อมูลข่าวสารวิสาหกิจชุมชน ได้รับข้อมูลข่าวสารวิสาหกิจชุมชนจากผู้นำชุมชน

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิก ร้อยละ 81.33 มีแรงงานในการผลิตเป็นแรงงานตนเอง และแรงงานในครัวเรือน แหล่งแรงงานที่ใช้ในการผลิตจากภายในชุมชนท้องถิ่น รายได้เฉลี่ยในครัวเรือนต่อปี ต่ำกว่า 50,000 บาท มีพื้นที่ถือครองที่ดินเฉลี่ย 15.82 ไร่ เป็นพื้นที่ของตนเองเฉลี่ย 15.82 ไร่ การกู้ยืมส่วนใหญ่กู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าของสินค้า เช่น การแปรรูปสินค้า ตามลำดับ

2. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะผู้นำกลุ่ม รองลงมา ด้านผลการดำเนินงานของกลุ่ม ด้านการผลิต ด้านการมีส่วนร่วม และด้านความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในหลักการหรือแนวทางการบริหารของกลุ่ม ตามลำดับ และมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนรู้และความสามารถของกลุ่ม ตามลำดับ

1) ด้านลักษณะผู้นำกลุ่ม พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก คือ การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในกลุ่ม ความรับผิดชอบต่อลูกค้า เช่น ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา และมีคุณภาพ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานต่ำที่สุดในมีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระดับปานกลาง คือ รับฟังและเคารพความคิดเห็นของสมาชิก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

2) ด้านความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในหลักการหรือแนวทางบริหาร พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก คือ สมาชิกเข้าใจเป้าหมายการบริหารงานกลุ่ม สมาชิกเข้าใจวัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่ม ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับน้อย คือ การจัดหาเงินทุนทั้งภายในและภายนอก

3) ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก คือ สมาชิกมีส่วนร่วมในการระดมทุน สมาชิกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่ม ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับน้อย คือ สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม

4) ด้านการจัดการเรียนรู้และความสามารถของกลุ่ม พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก คือ สมาชิกมีความรู้ด้านการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา และช่องทางจำหน่าย ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับปานกลาง คือ สมาชิกมีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก/เครือข่ายและภายนอก สมาชิกมีความรู้ ทักษะ และการเรียนรู้ ทักษะความสามารถด้านการผลิต

5) ด้านการผลิต พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก คือ กลุ่มมีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน กลุ่มมีปริมาณและกำลังการผลิตสม่ำเสมอ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับปานกลาง คือ กลุ่มมีการนำปัญหาในการดำเนินการมาปรับปรุง

6) ด้านผลการดำเนินงานของกลุ่ม พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก คือ ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากกลุ่ม การเพิ่มความรู้ และทักษะของสมาชิก ความพึงพอใจของสมาชิก ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับปานกลาง คือ การลดรายจ่ายของสมาชิก

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ปัญหาในการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ พบว่า สมาชิกกลุ่มมีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก ทุกด้าน ด้านการเงิน รองลงมาด้านการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร ตามลำดับ

1) ด้านโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก คือ ขาดการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสาร ขาดแคลนบุคลากร การสื่อสารภายใน ระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก คือ การแบ่งหน้าที่ไม่ชัดเจน

2) ด้านการผลิต พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก คือ ขาดแคลนวัตถุดิบ สินค้าไม่มีคุณภาพ ระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับปานกลาง คือ วัตถุดิบไม่มีคุณภาพ

3) ด้านการตลาด พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก คือ ขาดแผนการตลาด (การจำหน่าย) คู่แข่งมีมากขึ้น ระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับปานกลาง คือ มีช่องทางจำหน่ายน้อย

4) ด้านการเงิน พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก คือ ขาดเงินทุนหมุนเวียน ไม่ได้รับเครดิตในการซื้อสินค้ามาผลิต ระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับปานกลาง คือ ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันในการกู้เงิน

5) ด้านการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ พบว่า มีระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับมาก คือ การสนับสนุนงบประมาณ/เงินทุน การสนับสนุนวัตถุดิบ เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการผลิต ระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในระดับปานกลาง คือ การฝึกอบรม เทคนิคการผลิต และการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

4. แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

4.1 ด้านโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร พบว่า จากการศึกษาโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร ปัญหาที่พบได้แก่

1) การขาดการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสาร แนวทางการแก้ปัญหาจากการเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ คือ (1.1) จัดให้มีแผนงาน แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบงานโดยตรงภายในกลุ่ม และจัดแบ่งหน้าที่ให้คณะกรรมการรับผิดชอบทุกหมู่บ้านที่มีสมาชิกอยู่ในเขตนั่นๆ

(1.2) กลุ่มจัดให้มีเทคโนโลยีสารสนเทศในการส่งข่าวสาร ซึ่งอาจเป็นกระดานประชาสัมพันธ์ตั้งที่หน้าสำนักงานของกลุ่ม

(1.3) จัดทำสารสนเทศออนไลน์สำหรับกลุ่มสมาชิก เช่น Line, Facebook, หรือกลุ่มข้อมูลออนไลน์สำหรับส่งข้อความในรูปแบบโทรศัพท์หรือ Mail ในรูปของ E-Mail Address

2) การจัดการการมีส่วนร่วมสำหรับสมาชิก

สรุป แนวทางการพัฒนาจัดให้มีการวางแผนการดำเนินงานภายในกลุ่ม มุ่งเน้นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกันเพื่อจุดมุ่งหมายในการนำแนวคิด กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และทิศทางของกลุ่ม ให้สอดคล้องกับแผนแม่บทชุมชน คือการมีส่วนร่วมของสมาชิกและชุมชน ให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกอย่างโดยพร้อมเพรียงกัน

4.2 ด้านการผลิต ปัญหาที่พบในด้านนี้คือ ขาดแคลนวัตถุดิบ สินค้าไม่มีคุณภาพ วัตถุดิบไม่มีคุณภาพ จากการเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ได้ให้แนวทางการพัฒนากระบวนการผลิต ดังนี้

1) ให้มีการวางแผนการผลิตที่ดี คือ กำหนดจำนวนวัตถุดิบที่จะนำมาใช้ในการผลิตให้ครอบคลุมตลอดทั้งปีว่าแต่ละช่วงเวลาจะต้องใช้วัตถุดิบจำนวนเท่าใด จัดเป็นตารางความต้องการวัตถุดิบ

2) สำรวจความสามารถในการผลิตของสมาชิกกลุ่ม แต่ละครัวเรือนสามารถผลิตวัตถุดิบได้มากน้อยเพียงใด จัดทำเป็นบัญชีวัตถุดิบ

3) กำหนดแผนการผลิตสินค้า จัดให้มีชื่อประจำของสินค้า ปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ให้สวยงามและมีความทันสมัย เพื่อเพิ่มมูลค่าให้สินค้า และดำเนินการขออนุญาตตราสินค้าและคุณภาพสินค้า (อย.) เพื่อให้ได้รับการรับรองสินค้าทุกประเภท

4) วางแผนการคัดกรองวัตถุดิบ ตามลักษณะภูมิศาสตร์หรือคัดกรองตามเกรด อาจจะใช้เกณฑ์วัดมาตรฐานคุณภาพวัตถุดิบตามเกณฑ์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้วัตถุดิบมีคุณภาพที่น่าเชื่อถือได้ และจัดให้มีการพัฒนาสมาชิกรับผิดชอบให้ครอบคลุมทุกมิติ

สรุป แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านการผลิต อบรมสมาชิกด้านการผลิตอย่างสม่ำเสมอ จัดทำแผนกำหนดการผลิตของสมาชิกให้ชัดเจน กำหนดระดับมาตรฐานของวัตถุดิบให้เพียงพอ และพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่เพียงพอและตรงกับงาน ตามลำดับ

4.3 ด้านการตลาด ปัญหาที่พบในด้านนี้คือ ขาดแผนการตลาดสำหรับกลุ่ม คู่แข่งมีมากขึ้น และมีช่องทางการจัดจำหน่ายน้อย จากการเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด ดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

1) จัดทำแผนการตลาดร่วมกันระหว่างกลุ่มสมาชิก และกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

2) การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า เพื่อเพิ่มโอกาสในการกระจายสินค้าไปยังตลาดที่กว้างขึ้นกว่าเดิม เช่น งานแสดงสินค้า ตลาดนัดสินค้า

3) มีการพัฒนารูปแบบการนำเสนอสินค้าออนไลน์ ในสื่ออินเทอร์เน็ต เช่น แสดงสินค้าใน Facebook, Line หรือทำเป็น Website เพื่อเสนอขายสินค้าและบริการของกลุ่ม

สรุป แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด คือ การมีตลาดรองรับสินค้าที่ผลิตขึ้น มีการจัดเวทีให้แสดงสินค้า เฉพาะกลุ่มเกษตรกร มีการอบรมรูปแบบการขายสินค้าออนไลน์ให้สมาชิกเข้าใจกระบวนการและวิธีการ และรัฐเข้ามาช่วยในกระบวนการทางการตลาดของสินค้า

4.4 ด้านการเงิน ปัญหาที่พบในด้านนี้คือ ขาดเงินทุนหมุนเวียน ไม่ได้รับเครดิตในการซื้อสินค้ามาผลิต และขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันในการกู้เงิน จากการเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้แนวทางการพัฒนาด้านการเงิน ดังนี้

1) จัดหาเงินทุนกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่ให้การสนับสนุนสำหรับเกษตรกร

2) จัดทำกองทุนสหกรณ์สำหรับสมาชิกภายในกลุ่มโดยเป็นลักษณะการจัดสรรเป็นหุ้นและมีการวางแผนการจัดสรรหุ้นที่เป็นธรรม และมีเกณฑ์การแบ่งเงินปันผลและกำไรอย่างชัดเจน เพื่อให้สมาชิกได้กู้ยืมเงิน ในการดำเนินกระบวนการทางธุรกิจภายในกลุ่ม

สรุป แนวทางการพัฒนาจัดให้มีกองทุนสนับสนุนทางการเงินให้กับเกษตรกร มีการส่งเสริมเกษตรกรให้ทุนสนับสนุนในการผลิตและการเพาะปลูก และมีการอบรมพัฒนารูปแบบของการจัดการงบประมาณและเงินทุน

4.5 ด้านการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ปัญหาที่พบในด้านนี้คือ ขาดการสนับสนุนงบประมาณหรือเงินทุน และการสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์การผลิต จากการเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้แนวทางการพัฒนาการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ดังนี้

1) จัดหารูปแบบหรือโครงการที่รัฐให้การสนับสนุน แล้วดำเนินการโครงการเพื่อให้ได้มาซึ่งงบประมาณและเงินสนับสนุนจากภาครัฐ

2) ดำเนินการขอการสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือจากกรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร หรือหน่วยงานภายนอกที่มี การสนับสนุนการวิจัย

สรุป แนวทางการพัฒนา ได้แก่ ให้หน่วยงานภาครัฐลงมาสนับสนุนอย่างจริงจังทั้งระบบ พัฒนามาตรฐานสินค้าและบรรจุภัณฑ์ และสนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ จัดหาแหล่งจำหน่ายสินค้า ตามลำดับ

4.6 ด้านการจัดการเรียนรู้และความสามารถของกลุ่ม ปัญหาที่พบในด้านนี้คือ การขาดทักษะในการผลิตสินค้าและบริการ และการขาดความรู้ด้านการนำเสนอสินค้าและจำหน่ายสินค้า จากการเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้แนวทางการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้และความสามารถของกลุ่ม ดังนี้

1) ส่งเสริมการจัดการความรู้ เพื่อให้การดำเนินงานทางธุรกิจของกลุ่ม สามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างเข้มแข็ง

2) เสริมสร้างความรู้ความสามารถในด้านการผลิต การตลาดและการเงินบัญชี รวมถึงฝึกทักษะจากการเรียนรู้จากวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ และศูนย์การเรียนรู้นอกชุมชน เช่น ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน รวมถึง การจัดการด้านการตลาดสินค้าที่รัฐกำหนดขึ้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง“แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น” มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ร้อยละ 64.00 เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 51-60 ปี นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สมาชิกในครอบครัวจำนวน 3-4 คน การเป็นสมาชิกสถาบันการเกษตร นอกจากวิสาหกิจ คือ กลุ่มลูกค้า ธกส. ประกอบอาชีพทำการเกษตร ที่พักอาศัยอยู่ในตำบลสาวะถี ตำแหน่งในวิสาหกิจ คือตำแหน่งสมาชิกกลุ่ม มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกในกลุ่ม 6-10 ปี บทบาทในความรับผิดชอบหลักในการดำเนินงานวิสาหกิจ คือการจัดการและดูแลเฉพาะด้าน การจัดสรรเวลาในการบริหารจัดการกลุ่ม แบบบางเวลา การเข้าร่วมประชุม อบรม มีการเข้าร่วมประชุม อบรม 3-5 ครั้ง/ปี แหล่งที่ได้รับข้อมูลข่าวสารวิสาหกิจชุมชน ได้รับข้อมูลข่าวสารวิสาหกิจชุมชนจากผู้นำชุมชน ข้อมูลทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่ม พบว่า ร้อยละ 81.33 มีแรงงานในการผลิตเป็นแรงงานตนเอง และแรงงานในครัวเรือน แหล่งแรงงานที่ใช้ในการผลิตจากภายในชุมชนท้องถิ่น รายได้เฉลี่ยในครัวเรือนต่อปี ต่ำกว่า 50,000 บาท มีพื้นที่ถือครองที่ดิน จำนวน 6-10 ไร่ เป็นพื้นที่ของตนเอง จำนวน 6-10 ไร่ ส่วนใหญ่กู้ยืมจาก ธกส. เหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน คือ เพื่อสร้างมูลค่าของสินค้า เช่น การแปรรูป เหตุผลที่เข้าเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนคือต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น และเพื่อสร้างมูลค่าของสินค้า เช่น การแปรรูปสินค้าเกษตร การจัดจำหน่ายสินค้าตามที่รัฐกำหนดให้ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลวัจน์ ฤกษ์ชะภา (2555) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการเพาะปลูกและขยายพันธุ์ผักหวานพืชเศรษฐกิจในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านบุคลากรหรือด้านแรงงานได้ใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหัวหน้าครอบครัว ภรรยาและบุตร มีการใช้แหล่งแรงงานที่ใช้ในการผลิตจากภายในชุมชนท้องถิ่น รายได้เฉลี่ยในครัวเรือนต่อปี 90,001-100,000 บาท ตามลำดับ

2. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยรวมมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ดังนี้ **1) ด้านลักษณะผู้นำกลุ่ม** มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ในเรื่องการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในกลุ่ม รองลงมาเป็นความรับผิดชอบต่อลูกค้า เช่น ชื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษญาดา ชัยศรีษะ (2558) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าลายลูกแก้ว บ้านนิคมเขตเจ็ดตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเข็ญธ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าลายลูกแก้วบ้านนิคมเขตเจ็ด อยู่ในระดับมาก ด้านสมาชิกกลุ่ม มีความสำคัญอันดับต้นๆ เรื่อง สมาชิกให้ความร่วมมือ มีความสามัคคีในการทำกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างดีและสม่ำเสมอ **2) ความรู้ความเข้าใจของสมาชิกในหลักการหรือแนวทางการบริหาร** มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ในเรื่องสมาชิกเข้าใจเป้าหมายการบริหารงานกลุ่ม รองลงมาระดับมาก เรื่อง สมาชิกเข้าใจวัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่ม **3) การมีส่วนร่วม** มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เรื่องสมาชิกมีส่วนร่วมในการระดมทุน รองลงมาคือ สมาชิกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษญาดา ชัยศรีษะ (2558) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าลายลูกแก้ว บ้านนิคมเขตเจ็ดตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเข็ญธ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าลายลูกแก้วบ้านนิคมเขตเจ็ด อยู่ในระดับมาก ด้านสมาชิกกลุ่ม มีความสำคัญอันดับต้นๆ เรื่อง สมาชิกให้ความร่วมมือ **4) การจัดการเรียนรู้และความสามารถของกลุ่ม** มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เรื่องสมาชิกมีความรู้ด้าน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

การตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา และช่องทางจำหน่าย 5) การผลิต มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เรื่องกลุ่มมีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน รองลงมาคือ กลุ่มมีปริมาณและกำลังการผลิตสม่ำเสมอ 6) ผลการดำเนินงานของกลุ่ม มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เรื่องประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากกลุ่ม รองลงมาคือ การเพิ่มความรู้ และทักษะของสมาชิก ความพึงพอใจของสมาชิก และระดับปานกลาง เรื่องการลดรายจ่ายของสมาชิก

3. ปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัญหาในการดำเนินการและข้อเสนอแนะของกลุ่ม พบว่า 1) ด้านโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร คือ ขาดการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสาร รองลงมา คือ ขาดแคลนบุคลากร การสื่อสารภายใน และการแบ่งหน้าที่ไม่ชัดเจน 2) ด้านการผลิต ส่วนใหญ่เกิดจากการขาดแคลนวัตถุดิบ และปัญหาสินค้าไม่มีคุณภาพ เกิดจากวัตถุดิบไม่มีคุณภาพ 3) ด้านการตลาด เกิดจากปัญหาขาดแผนการตลาด (การจำหน่าย) ปัญหาคู่แข่งมีมากขึ้น และมีช่องทางจำหน่ายน้อย 4) การเงิน ส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดเงินทุนหมุนเวียน การไม่ได้รับเครดิตในการซื้อสินค้ามาผลิต และระดับปานกลาง คือ ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันในการกู้เงิน 5) การสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ปัญหาการสนับสนุนงบประมาณ/เงินทุน ปัญหาการสนับสนุนวัตถุดิบ เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการผลิต และปัญหาการสนับสนุนการฝึกอบรม เทคนิคการผลิต และการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีนทร์ ชันติวัฒน์กุล (2558) ศึกษาเรื่องปัญหาและแนวทางพัฒนาการตลาดของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพในเขตจตุจักรเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านกลุ่มอาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับปัญหามาก ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและด้านการผลิต ด้านการเงิน ตามลำดับ และสอดคล้องกับรายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2552) ประเด็นผลการสำรวจปัญหาและอุปสรรคการส่งออกของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า ปัญหาเรื่องการเงินทุนหมุนเวียนและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เนื่องจากธุรกิจวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเองในการดำเนินธุรกิจซึ่งทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการขาดสภาพคล่องหรือขาดเงินทุนหมุนเวียน

4. แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

1) โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร มีแนวทางการพัฒนาในเรื่องจัดให้มีการวางแผนการดำเนินงาน แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบงานโดยตรงภายในกลุ่ม กลุ่มจัดให้มีเทคโนโลยีสารสนเทศในการส่งข่าวสาร จัดให้สารสนเทศออนไลน์สำหรับกลุ่มสมาชิกและการตลาด เช่น Line, Facebook สร้างเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ ครองยุติ (2556) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า แนวทางการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ การวางแผนการดำเนินงาน จัดประชุมก่อนการวางแผนงาน สร้างเครือข่ายทางการตลาด จัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ สร้างขวัญกำลังใจแก่สมาชิก เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2) ด้านการผลิต แนวทางการพัฒนากระบวนการผลิต ดำเนินการวางแผนการผลิตที่ดี สำรวจความสามารถในการผลิตของสมาชิกกลุ่ม กำหนดแผนการผลิตสินค้า วางแผนการคัดกรองวัตถุดิบ ตามลักษณะภูมิศาสตร์หรือคัดกรองตามแนวทางการแก้ปัญหาในการดำเนินงานด้านการผลิต อบรมสมาชิกด้านการผลิตอย่างสม่ำเสมอ จัดทำแผนกำหนดการผลิตของสมาชิกให้ชัดเจน กำหนดระดับมาตรฐานของวัตถุดิบให้เพียงพอ และพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่เพียงพอและตรงกับงานตามลำดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

3) **ด้านการตลาด** แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด จัดทำแผนการตลาดร่วมกันระหว่างกลุ่มสมาชิก และกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า มีการพัฒนารูปแบบ การนำเสนอสินค้าออนไลน์ สรุป แนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านการตลาด คือ การมีตลาดรองรับสินค้าที่ผลิตขึ้น มีการจัดเวที แสดงสินค้าเฉพาะกลุ่มเกษตรกร มีการอบรมรูปแบบการขายสินค้าออนไลน์ให้สมาชิกเข้าใจกระบวนการและวิธีการ และรัฐ เข้ามาช่วยในกระบวนการทางการตลาดของสินค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพรรณ จำพูน (2550) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการตลาดของผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย พบว่า แนวทางการพัฒนาการตลาดผลิตภัณฑ์ในด้านสินค้า ควรมีการออกแบบสินค้าให้เหมาะสม มีดีไซน์ทันสมัย โดดเด่น ใช้งานได้ เร็ว ควรมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ตนเองให้ผ่านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

4) **ด้านการเงิน** แนวทางการพัฒนาด้านการเงิน จัดหาเงินทุนกู้ยืมเพื่อการเกษตร จัดทำกองทุนสหกรณ์สำหรับ สมาชิกภายในกลุ่มโดยเป็นลักษณะการจัดสรรเป็นหุ้น สรุป แนวทางในการแก้ไขปัญหา มีกองทุนสนับสนุนทางการเงินให้กับ เกษตรกร มีการส่งเสริมเกษตรกรให้ทุนสนับสนุนในการผลิตและการเพาะปลูก และมีการอบรมพัฒนารูปแบบของการจัดการ งบประมาณและเงินทุน

5) **ด้านการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ** แนวทางการพัฒนาการสนับสนุนส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ ภาครัฐ จัดหารูปแบบหรือโครงการที่รัฐให้การสนับสนุน ดำเนินการขอการสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือจากกรมการเกษตร สรุปแนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ให้องค์กรภาครัฐลงมาสนับสนุนอย่างจริงจังทั้งระบบ พัฒนามาตรฐานสินค้าและ บรรจุภัณฑ์ และสนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ จัดหาแหล่งจำหน่ายสินค้า

6) **ด้านการจัดการเรียนรู้และความสามารถของกลุ่ม** แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และ ความสามารถของกลุ่ม ส่งเสริมการจัดการความรู้ เสริมสร้างความรู้ความสามารถในด้านการผลิต การตลาดและการเงินบัญชี สรุป แนวทางการแก้ไขปัญหาการพัฒนาความรู้และความสามารถของกลุ่ม คือการส่งเสริมให้สมาชิกมีโอกาสพัฒนาความรู้ ฝึกอบรม และส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้ภายในกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ ครองยุติ (2556) พบว่า การ จัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องจัดเก็บข้อมูลคุณภาพและความน่าเชื่อถือ มีความพร้อมและสะดวกในการนำมาใช้ งานของการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การจัดการความรู้ที่รวบรวมและถ่ายทอดแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ให้ มีการฝึกอบรม ส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้ของสมาชิกอยู่ตลอดเวลา รวมถึง การศึกษาดูงานและการจัดนิทรรศการต่าง ๆ ตามงานแสดงสินค้าด้วย

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนบ้านโนนรัง ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่ามีประเด็นสำคัญของข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สมาชิกกลุ่มควรมีการกำหนดแนวทางของการผลิตให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และให้มีสินค้า เพื่อจำหน่ายตลอดทั้งปี

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการจัดจำหน่ายให้กับกลุ่มเป็นประจำ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

1.3 ศูนย์ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสามารถกระตุ้นสมาชิกให้ร่วมมือในการร่วมกิจกรรมกลุ่มในด้านต่างๆ โดยการสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกลุ่ม และให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

1.4 ควรจัดหาผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ และแจ้งให้สมาชิกเข้าใจในกระบวนการต่างๆ เกี่ยวกับเงื่อนไขของกลุ่มให้มากขึ้น

1.5 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรให้ความสำคัญในการเยี่ยมชม และสนับสนุนข้อมูลในด้านต่างๆ เพื่อให้ความรู้ สนับสนุนเรื่องงบประมาณ การศึกษาดูงาน

1.6 กลุ่มควรพัฒนาศูนย์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับนักเรียน นักศึกษาและประชาชนที่สนใจที่จะเข้าศึกษาถึงกระบวนการต่างๆ ภายในศูนย์โดยมีภาครัฐเป็นผู้สนับสนุน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาความต้องการซื้อสินค้าของกลุ่มผู้บริโภควิสาหกิจชุมชนศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวโนนรัง เพื่อให้ทราบถึงแนวทางและกระบวนการซื้อสินค้าของผู้บริโภค

2.2 ศึกษาความคิดเห็นของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อผลประกอบการและสิ่งสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

2.3 แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวโนนรัง

2.4 แนวทางการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้มีช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าได้เพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงพาณิชย์. (2561). รายงานผลการดำเนินงานของกระทรวงพาณิชย์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 (ต.ค. 60-ก.ย.

61). สืบค้นจาก https://www.moc.go.th/images/894/_2561.pdf

กรมการข้าว. (2561). พื้นที่เป้าหมายส่งเสริมการปลูกข้าว ภายใต้แผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร ปี 2561/62 รอบที่ 1.

สืบค้นจาก http://www.ricethailand.go.th/web/images/brps_rd/2562/006/pt2561-2562r1-r2.pdf

จุลมนี ไพฑูรย์เจริญลาภ. (2555). ศูนย์ข้าวชุมชน. สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว.

สืบค้นจาก <http://www.brpe.doge.go.th/download/certify%2051/7RSC.PPT>

เชษฐชุตตา เชื้อสุวรรณ. (2561). อุตสาหกรรมข้าว. สืบค้นจาก https://www.krungsri.com/bank/getmedia/578889e0-fc28-4e20-bc48-31f0dbe04a3d/IO_Rice_2018_TH.aspx

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขต กลุ่มทะเลสาบสงขลา.

ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วิญญาดา ชัยศรีษะ. (2558). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าลายลูกแก้ว บ้านนิคมเขตเจ็ด ตำบลนิคมพัฒนา

อำเภอขุนขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วิไลวัจน์ กฤษณะภูติ. (2555). แนวทางการบริหารจัดการเพาะปลูกและขยายพันธุ์ผักหวานพืชเศรษฐกิจในจังหวัดขอนแก่น.

(บทความวิจัย). การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

(1106-1118)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2552). แนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออกของ SMEs. 10 พฤศจิกายน 2562. สืบค้นจาก www.sme.go.th

ศรินทร์ ชันดีวัฒนะกุล. (2558). ปัญหาและแนวทางพัฒนาการตลาดของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพในเขตจตุจักรเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน. วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 6 (1), 69-79

ศิริภรณ์ พงศ์ลี ศรีณโณ สอดสี และเกตุวดี สมบูรณ์ทวี. (2560). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและช่องทางการตลาดมะเขือเทศราชินี กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลดอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. (งานวิจัย). กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. นครสวรรค์วิจัย, มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.

สุภาภรณ์ ครองยุดิ. (2556). แนวทางการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานยกรัฐมนตรี. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อรรวรรณ จำพูนและคณะ. (2550). แนวทางการพัฒนาการตลาดของผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย.

